

AVOCATUL POPORULUI PENTRU DREPTURILE COPILULUI

RAPORT SPECIAL

**RESPECTAREA
DREPTURILOR COPILULUI
ÎN PERIOADA PANDEMICĂ
COVID-19
(MARTIE - DECEMBRIE 2020)**

CUPRINS

Dreptul la sănătate	4
Familia și protecția copilului	8
Dreptul la asistență și protecție a copiilor	12
Dreptul la opinie și libertăți civile	16
Dreptul la educație	19
Copiii aflați în situație de stradă	26
Situația copiilor în detenție	31

Contribuind la apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale copiilor, în special în perioada pandemică, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a monitorizat cu atenție consecințele crizei pandemice și a măsurilor derogatorii aplicate de către autoritățile publice responsabile de gestionarea acesteia, și care purtau un caracter derogatoriu de la principiile fundamentale de garantare și asigurare a respectării drepturilor și libertăților copiilor.

Ombudsmanul Copilului a constatat că copiii din Republica Moldova la fel, ca și adulții au fost supuși riscurilor cauzate de virusul COVID-19 și de măsurile de restrângere a drepturilor și libertăților adoptate de Comisia pentru Situații Excepționale și Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică.

I. DREPTUL LA SĂNĂTATE

Odată cu depistarea primului caz de COVID-19 în Republica Moldova, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a abordat problema asigurării respectării dreptului la sănătate a copiilor și a atras atenția asupra necesității atingerii celui mai înalt standard în serviciile de sănătate acordate copiilor. Necesitatea respectivă survine în temeiul prevederilor art.24 din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, precum și a altor standarde internaționale conexe protecției drepturilor copilului. Ombudsmanul Copilului a prezentat de mai multe ori recomandări¹ asupra aplicării stării de urgență în raport cu drepturile copilului și a îndrumat autoritățile publice generale și cele de urgență să acționeze, exclusiv în conformitate cu interesul superior al copilului.

Ombudsmanul notează că, recomandările și concluziile incluse în raport –reprezintă rezultatul mai multor acțiuni de monitorizare a respectării dreptului la sănătate a copilului în perioada pandemică, examinării cererilor parvenite la Oficiul-Avocatului Poporului, pe segmentul dreptului la sănătate al copilului și a convorbirilor telefonice ale colaboratorilor Oficiului cu beneficiarii care au solicitat asistența specializată a instituției Avocatul Poporului pentru drepturile copilului. Totodată, precizează că scopul acestor constatări nu este unul de blamare a activității statului și a instituțiilor de resort, ci mai degrabă de a oferi unui suport în evitarea greșelilor similare în situațiile din viitor.

Una din problemele sesizate de Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a fost procedura de internare și tratare a copiilor confirmați cu COVID-19 în instituțiile medicale din țară. Astfel, din informațiile acumulate, Ombudsmanul notează că copiilor nu li s-a explicat pe deplin situația în care se află și mai mult, informația oferită nu era pe înțelesul acestora reieșind din vârsta și gradul de maturitate a copilului.

Conform Protocolului clinic național de tratare a pacienților infectați cu virusul pandemic COVID-19, în situația când copilul este mai mare de 12 ani acesta urmează a fi internat separat chiar și dacă părinții prezintă aceleași simptome de infectare.

Așadar, în urma discuțiilor cu unii copii internați în instituțiile medicale, aceștia și-au expus opinia dar și emoțiile resimțite în perioada internării și tratării:

- „M-am speriat foarte tare că nu înțelegeam unde mă vor duce”
- „Am început să plâng când am conștientizat că mama nu va fi lângă mine”
- „Momentul în care mi s-a descărcat telefonul și nu aveam posibilitate să vorbesc cu mama era cel mai strașnic”

---

¹ <http://ombudsman.md/avocatul-copilului/documente/>

- „Medicii nu comunicau cu mine clar”
- „Făceam automat acțiunile care se cereau de la mine fără să înțeleg ce trebuie să fac și pentru ce o fac”

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a notat că, deși misiunea salvării vieții copiilor infectați cu COVID-19 este primordială pentru lucrătorii medicali, totuși nu este acceptabil ca celelalte aspecte ale confortului lor emoțional și fizic să fie omise. În conformitate cu Comentariul nr. 12 (2009) al Comitetul ONU privind drepturile copilului, cu privire la participarea copilului², se evidențiază expres faptul că în situațiile de criză opinia și participarea copilului nu trebuie neglijate, ci deopotrivă acestora trebuie să li se ofere o pondere mai mare.

De asemenea, conform art.24 din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, statul are obligația de a oferi toată informația deplină copilului cu privire la boala pe care o are, tratamentul acestuia, modul de administrare, etc., astfel încât acesta să poată să-și creeze o viziune clară a situației reale în care se află conform vârstei și nivelului de dezvoltare pe care îl are.

Alte aspecte monitorizate în perioadă vizată s-au referit la condițiile de cazare rele în unele instituții medicale și alimentare de proastă calitate și necorespunzătoare vârstei copiilor. Ombudsmanul a indicat autorităților de linie și instituțiilor medicale despre necesitatea respectării obligației de prestare a serviciilor medicale de cea mai înaltă calitate, care include în sine și condițiile de cazare, medicamente și alimentație.³

O altă problemă analizată de Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a fost asigurarea copiilor care suferă de boli rare cu medicamentele necesare⁴. Este bine cunoscut faptul că majoritatea copiilor care suferă de boli rare necesită tratament continuu, iar medicamentele pentru acest tratament în mare parte nu se găsesc în Republica Moldova. În situația respectivă, familiile acestor copii au fost lăsați singuri în fața problemelor, fără oportunități, fiind nevoiți să caute individual soluții de a face rost de medicamentele de care copiii au necesitate. Părinții au fost nevoiți să apeleze la persoane terțe, care se află în alte țări, solicitând asigurarea cu medicamentele necesare.

În situația când Republica Moldova de rând cu alte state ale lumii a închis accesul de ieșire și intrare pe teritoriul său, posibilitatea aprovizionării copiilor cu medicațiile necesare evident că a fost sistată, aceștia aflându-se într-o situație de risc, care poate conduce spre urmări letale pentru mulți dintre copiii vizati.

²https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=5&DocTypeID=11

³<http://ombudsman.md/news/ombudsmanul-copilului-republica-moldova-si-a-asumat-obligatia-sa-asigure-pentru-toti-copiii-asistenta-medicala-si-ingrijirea-necesara-de-sanatate-de-cea-mai-inalta-calitate/>

⁴<http://ombudsman.md/news/lipsa-medicamentelor-pe-piata-farmaceutica-din-tara-pune-in-pericol-viata-unui-copil/>

În consecință, Ombudsmanul Copilului a îndeamnat autoritățile publice centrale să instituie un mecanism de comunicare interstatal pe timpul situațiilor de criză, care ar permite asigurarea copiilor cu boli rare și a altor categorii de risc cu medicațiile necesare, care nu se regăsesc în țară.

O altă problemă analizată de Ombudsmanul Copilului pe segmentul dreptului la sănătate al copilului pe timp de pandemia generată de virusul COVID-19 este asigurarea serviciilor de reabilitare pentru copiii cu dizabilități din spectrul psiho-social (autism, sindrom down, dizabilități din spectrul auz-văz). Or, odată cu

declararea stării de urgență în Republica Moldova a fost sistată activitatea centrelor care oferă servicii de reabilitare pentru copiii cu necesități speciale. Este de menționat faptul că activitățile de reabilitare pentru această categorie de copii trebuie să comporte un caracter permanent și stabil, pentru obținerea rezultatelor de reabilitare.

În aceste condiții părinții copiilor cu necesități speciale din spectrul psiho-social au fost nevoiți să se reprofileze din părinți în pedagogi sau specialiști în reabilitare pentru copiii lor. Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a atras atenția autorităților publice centrale și locale asupra faptului că situația de criză nu poate servi drept temei pentru stoparea totală a serviciilor de reabilitare și susținere pentru copiii vizați, statul urmând în acest sens să întreprindă măsuri de alternativă pentru a asigura fiecărui copil acces la aceste servicii chiar și pe timp de pandemie.

Pe parcursul situației epidemiologice nefavorabile, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului și-a exprimat în repetate rânduri îngrijorarea privind creșterea numărului de copii îmbolnăviți cu COVID-19⁵.

Această situație a fost generată de iresponsabilitatea unor părinți în asigurarea respectării de către copii a regulilor sanitaro-epidemiologice, prezența lor în locuri aglomerate, terenuri de joacă și alte locuri interzise. La fel, a fost atestată o lipsă constantă de informare a copiilor despre regulile care trebuie de respectat în perioada pandemică.

În perioadă raportată au fost înregistrate multiple cazuri de traumatizare a copiilor, unele soldate cu decesul lor. Ombudsmanul Copilului a făcut apel către părinți și autoritățile publice responsabile, să asigure condițiile corespunzătoare pentru garantarea securității și vieții copilului, și evitarea îmbolnăvirii lor cu virusul COVID-19.

De asemenea, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a considerat că la adoptarea măsurilor derogatorii în perioada de urgență, autoritățile urmau să ia în

---

⁵<http://ombudsman.md/news/avocatul-poporului-pentru-drepturile-copilului-coronavirusul-de-tip-nou-nu-cruta-pe-nimeni-nu-supuneti-copiii-pericolului-infectarii-cu-virusul-covid-19/>

considerație gradul înalt de vulnerabilitate a copiilor și să adapteze într-un mod clar și concis cerințele de restrângere privind protecția acestora în perioada pandemică. Astfel, Ombudsmanul Copilului monitorizând procesul de adoptare a măsurilor de către Comisiile Excepționale pe perioada stării de urgență, a solicitat claritate în privința vârstei minime rezonabile de la care copiii urmează să poarte măști de protecție în spațiile publice închise⁶. Răspunsul autorității de resort, în opinia Avocatului Poporului pentru drepturile copilului, a fost unul evaziv⁷, ori atunci când dispozițiile/hotărârile Comisiilor responsabile de gestionarea situației de urgență au un caracter obligatoriu, este irațional de a face referire la recomandările instituțiilor internaționale, acestea din urmă fiind temei pentru adoptarea unor măsuri derogatorii clare și raportate la situația de fapt a fiecărui stat. Mai mult ca atât, Ghidul OMS la care se face referire, indică, că măștile sunt necesare de a fi purtate de către bolnavii COVID-19 și de către personalul medical, în rest este necesar de a se pune accent pe acțiunile de igienizare.

În concluzia celor menționate, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a prezentat următoarele recomandări:

- Promovarea campaniilor de informare pe înțelesul copiilor privind pericolul îmbolnăvirii cu COVID-19 și necesitatea respectării regulilor sanitaro-igienice;
- Asigurarea mecanismului de comunicare interstatal în scopul asigurării copiilor cu boli rare cu medicațiile necesare pe timp de criză;
- Asigurarea disponibilității serviciilor de reabilitare psiho-socială și pe timp de criză, cu respectarea normelor de protecție.

---

⁶<http://ombudsman.md/news/ombudsmanul-copilului-solicita-claritate-in-privinta-varstei-minime-rezonabile-de-la-care-copiii-urmeaza-sa-poarte-masti-de-protectie-in-spatiile-publice-inchise/>

⁷<http://ombudsman.md/news/raspunsul-directorului-ansp-la-solicitarea-ombudsmanului-copilului-de-precizari-privind-obligativitatea-purtarii-mastilor-de-catre-copii-in-functie-de-varsta-acestora/>

II. FAMILIA ȘI PROTECȚIA COPILULUI

Vulnerabilitatea copiilor în fața dificultăților vieții a condus spre adoptarea de către organizațiile internaționale a unui șir de instrumente legale de protecție și promovare a drepturilor copilului, stabilindu-le prioritare pentru oricând decizie adoptată de către statele membre. Considerând pandemia COVID-19 una suficient de anevoioasă pentru dezvoltarea copiilor, instituțiile internaționale au conchis că: „*toți copiii, de orice vârstă, din orice țară sunt afectați, în particular de impactele socio-economice, iar în unele cazuri, de mitigarea măsurilor care ar putea din neatenție să producă mai mult daune decât beneficii. Aceasta este o criză universală, iar pentru unii copii, impactul va fi de durată*”⁸.

În acest context au fost evidențiate trei ipostaze care au determinat agravarea situației copiilor în perioada pandemiei: *acutizarea fenomenului sărăciei*, dat fiind impactul economic negativ; *recesiunea în educație*, urmare a închiderii instituțiilor educaționale, trecerea educației în regim online și a lacunelor tehnice în asigurarea condițiilor necesare educației la distanță; precum și *amenințarea supraviețuirii și sănătății copiilor*, urmare a intensificării fenomenului violenței domestice și a abuzurilor, a mortalității infantile și a sporirii implicării copiilor în activități fizice exploatare de muncă. Izolarea la domiciliu a copiilor a adăugat noi factori de stres, anxietate și incertitudine pentru aceștia, inclusiv datorită lipsei de comunicare cu semenii lor, dar și un disconfort atât psihologic, cât și fizic pentru părinții care s-au pomenit în situația de a decide între a alege să meargă la muncă sau să rămână acasă pentru a avea grijă de aceștia. Nemulțumirile părinților au fost întâmpinate într-un mod critic de către autoritățile statului fiind punctat că: „*avem vara grădinițe care își sistează activitatea din cauza reparațiilor și părinții găsesc soluții*”⁹.

Această abordare a Ministerului de resort, în opinia Avocatului Poporului pentru drepturile copilului este una lipsită de responsabilitate, mai ales în contextul prelungirii perioadei de urgență, în care s-a evidențiat o altă problemă – mortalitatea infantilă. Reflectate în mass-media¹⁰, cazurile de mortalitate infantilă au făcut să apară și mai multe nemulțumiri din partea părinților care au reiterat, că copiii nu sunt în siguranță acasă, solicitând redeschiderea instituțiilor preșcolare¹¹.

⁸ https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-04/160420_Covid_Children_Policy_Brief.pdf

⁹ <https://www.jurnal.md/ro/news/49b9544ca8ed1b32/cum-se-descurca-parintii-care-muncesc-in-timp-ce-scolile-si-gradinitele-sunt-inchise-din-cauza-covid-19.html>

¹⁰ <https://protv.md/actualitate/tragedie-la-hancesti-un-tanar-s-a-inecat-intr-un-iaz-sub-ochii-tatalui-sau--2535552.html>
<https://www.jurnaltv.md/news/da4a33e5c2a938c1/un-copil-de-trei-ani-s-a-stins-din-viata-dupa-ce-a-incendiat-masina-parintilor-sai.html>

<https://www.jurnaltv.md/news/a941c3c1111df80b/un-copil-de-doi-ani-s-a-inecat-in-apele-prutului-ce-au-inundat-gradina-casei.html>

În acest context, Ombudsmanul Copilului și-a expus opinia menționând că redeschiderea instituțiilor preșcolare într-o perioadă de constantă creștere a numărului persoanelor infectate cu virusul COVID-19 poate avea consecințe nefaste asupra sănătății copiilor și părinților. În același timp, în situația în care starea epidemiologică din țară nu permitea redeschiderea grădinițelor, era necesară adoptarea de urgență de către autorități a unor măsuri de susținere a părinților care au copii mici, pentru a le garanta securitatea socială.

Este obligația statului să asigure suport familiilor cu copii de vârstă preșcolară, ale căror venituri s-au redus dramatic în perioada crizei sanitare din cauză că sunt nevoiți să stea la domiciliu pentru a-și îngriji copiii. Această opinie a fost susținută și de societatea civilă¹², solicitând autorităților de resort să adopte de urgență modificări cadrului legal existent, prin care să extindă categoriile de beneficiari ai serviciului de sprijin familial, incluzând familiile care se confruntă cu probleme de supraveghere a copiilor de vârstă preșcolară și subliniind totodată necesitatea existenței unor criterii clare și obiective de admitere a acestora.

În rezultat, recomandările atât ale Ombudsmanului Copilului, cât și ale societății civile au fost ignorate, iar prin Hotărârea nr.21 din 24 iulie 2020 a Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică, a fost aprobată Instrucțiunea de pregătire pentru redeschiderea și reluarea activității instituțiilor de educație timpurie în contextul COVID-19 și Raportul de autoevaluare privind pregătirea pentru redeschidere a instituțiilor de educație timpurie¹³, prima fiind, în opinia Avocatului Poporului pentru drepturile copilului una interpretativă și disproporționată, ori nu poate frecventarea instituțiilor de către copii să depindă de gradul de implicare în muncă a părinților¹⁴.

<https://www.jurnaltv.md/news/430e67b3ca46bad5/o-fetita-de-cinci-ani-din-chisinau-a-murit-dupa-ce-pestea-s-a-prabusit-un-dulap.html>

<https://www.jurnaltv.md/news/2bcf8c4af50a482e/un-copil-de-14-ani-din-satul-zagarancea-raionul-ungheni-s-a-inecat-in-iazul-din-apropierea-localitatii.html>

<https://www.jurnaltv.md/news/5b91b421dec8d87a/cadavrul-unui-nou-nascut-a-fost-gasit-intr-o-geanta-aruncata-la-gunoistea-din-cosnita.html>

<https://www.jurnaltv.md/news/89a46353885e9980/baiatul-de-sase-ani-din-hancesti-care-a-disparut-marti-a-fost-gasit-mort-in-toaleta-din-curtea-casei.html>

¹¹<https://unimedia.info/ro/news/d607f8705223fa3d/protest-in-fata-executivului-mai-multi-parinti-cer-redeschiderea-gradinitelor-copii-mor-guvernul-tace.html>

¹²<http://cnpac.org.md/rom/news/view/declaratie-cu-privire-la-opunitatea-reluarii-activitatii-institutiilor-de-invat>

¹³ https://gov.md/sites/default/files/hotarire_cnesp_nr_21_din_24.07.2020.pdf

¹⁴ pct.5 din Hot Comisiei Extraordinare în Sănătate Publică nr.21 din 24.07.2020;

Ombudsmanul Copilului consideră, că instituția preșcolară asigură mai întâi de toate accesul la educație a copiilor și nu rămâne a fi doar un loc de refugiu a copiilor în timpul în care părinții sunt la muncă, iar mai mult ca atât, eșalonarea/etapizarea redischiderii instituțiilor de educație și admiterea copiilor, ar putea fi una discriminatorie, având în vedere grupurile sociale diverse din care vin copiii.

Totodată, Avocatul Poporului pentru Drepturile Copilului și-a exprimat îngrijorarea asupra faptului că Guvernul nu a alocat surse financiare adiționale, care să faciliteze într-un mod sau altul punerea în aplicare a instrucțiunii de către administrațiile instituțiilor preșcolare și a autorităților publice locale, având în vedere că aceștia sunt subiecți cu posibilități financiare extrem de reduse.

Tot în contextul izolării la domiciliu și închiderii instituțiilor educaționale, s-a evidențiat o creștere a gradului de violență domestică, manifestată în mare parte în privința copiilor și a femeilor. Astfel, Ombudsmanul Copilului a înregistrat trei cazuri în care a intervenit întru redresarea situației, două dintre care s-au referit la violența aplicată în privința minorilor. În acest sens, au fost sesizate atât autoritățile centrale și locale, cât și organele responsabile nemijlocit de gestionarea cazurilor de violență domestică¹⁵.

Totodată, au fost înaintate un șir de recomandări, cu privire la problemele cu care se confruntă copiii și părinții în procesul acordării de către cadrele didactice a instruirii la distanță a copiilor, modalitatea de organizare a procesului de lucru al autorităților tutelare locale și a mecanismelor intersectoriale, în vederea asigurării protecției copiilor, în mod special a copiilor cu dizabilități, potențiale victime ale violenței sau neglijenței, lipsiți de îngrijire și supraveghere din partea părinților, aflați în situație de stradă, din instituții rezidențiale, din familiile socialmente-vulnerabile.

Ulterior, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a fost informat¹⁶, că în perioada de raport, angajații poliției din municipiul Chișinău, pe parcursul a 3 luni ale anului 2020, au desfășurat 97 razii, în urma cărora au fost depistați 25 copii, dintre care 4 copii care practicau cerșitul, iar 21 copii care practicau vagabondajul. Situație specifică era atestată și la nivel de țară, unde urmare a raziiilor efectuate, au fost identificați 61 copii, dintre care 49 băieți și 12 fete, aflați în situație de stradă, implicați în astfel de activități.

În acest sens, pentru perioada a 3 luni ale anului 2020, angajații poliției au constatat și întocmit în privința părinților, pentru neîndeplinirea obligațiilor de întreținere, educație și instruire a copiilor, total 475 procese-verbale cu privire la contravenții în baza art. 63 Cod contravențional,

---

¹⁵ <http://ombudsman.md/avocatul-copilului/documente/>

¹⁶ <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/12-8-27-din-06.04.2020-IGP-r%C4%83spuns-.pdf>

dintre care 351 procese-verbale în temeiul alin. (1) și 124 în baza alin. (2). Totodată, angajații poliției au considerat inefficientă aplicarea amenzi, în majoritatea cazurilor, or acești copii și părinții lor necesită a fi referiți către programe sau servicii de suport pentru depășirea a unor astfel de „crize”.

Aflarea copiilor pe terenurile de joacă, fapt care a fost interzis odată cu declararea stării de urgență întru evitarea aglomerațiilor și a contactului social, la fel a fost monitorizată de Ombudsmanul Copilului, care a sesizat în acest sens autoritatea publică locală în vederea verificării respectării de către părinți a restricțiilor adoptate în contextul pandemiei și de a dispune efectuarea monitorizărilor terenurilor de joacă din municipiu și verificarea sigiliilor aplicate, cel puțin o dată pe săptămână până la finisarea stării de urgență.

Deși autoritatea publică locală a indicat că monitorizează terenurile de joacă cu strictețe, Ombudsmanul Copilului a rămas sceptic în acest sens, ori mass-media a reflectat¹⁷ de mai multe ori, că unii părinți ignoră aceste restricții, lasând copiii să se joace fără a respecta cel puțin distanța socială.

---

¹⁷<https://tv8.md/2020/06/09/terenurile-de-joaca-ar-putea-fi-din-nou-sigilate-apelul-primarului-capitalei-catre-parinti/>

III. DREPTUL LA ASISTENȚĂ ȘI PROTECȚIE A COPILOR

Reieșind din situația epidemiologică alarmantă din țară și în condițiile stării de urgență declarată pe întreg teritoriul Republicii Moldova, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a monitorizat realizarea dreptului la asistență și protecție socială a copiilor în situație de risc conform prevederilor Legii nr. 140/2013. În acest sens, Ombudsmanul Copilului a înaintat la 27 martie 2020, adresarea cu nr. 12-6/28, către Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale,¹⁸ prin care a accentuat necesitatea stringentă, în această perioadă de criză, de a intensifica colaborarea dintre autoritățile administrației publice centrale și locale în vederea implementării politicilor statului pentru asigurare a funcționalității sistemului național de protecție a drepturilor copilului.

În acest sens, s-a atras atenția asupra necesității organizării procesului de lucru al autorităților tutelare locale și teritoriale și a mecanismelor intersectoriale, în vederea asigurării protecției următoarelor categorii de copii:

- cu dizabilități;
- potențiale victime ale violenței sau neglijenței;
- lipsiți de îngrijire și supraveghere din partea părinților;
- aflați în situație de stradă;
- din instituții rezidențiale și servicii de plasament;
- din familiile socialmente-vulnerabile.

În special, Ombudsmanul Copilului a atenționat și asupra măsurilor de protecție împotriva răspândirii și îmbolnăvirii cu virusul COVID-19 a copiilor și angajaților în instituțiile rezidențiale pentru copii.

O altă preocupare în această perioadă a reprezentat-o și pregătirea/instruirea specialiștilor: asistenților sociali, medicilor de familie, autorităților tutelare privind protecția copiilor în cazurile de izolare în carantină a unui membru de familie, bănuیت ca fiind purtător de virus COVID-19.

Este de menționat faptul că Ombudsmanul Copilului a fost sesizat în repetate rânduri de lipsa dotării cu echipament de protecție corespunzător a asistenților sociali, care au invocat că duc lipsă de măști de protecție, mănuși și soluții dezinfectante, fapt relatat inclusiv și de sursele media¹⁹.

18

<file:///C:/Users/User/Desktop/Tamara/MMPSF/Adresarea%20Avocatului%20Poporului%20pentru%20drepturile%20copilului%20nr.%2012-6-28%20din%2027.03.2020.pdf>

¹⁹ <https://tv8.md/2020/03/24/video-asisitentii-sociali-de-la-sate-se-plang-ca-duc-lipsa-de-masti-manusi-si-dezinfectanti/>

În această perioadă Ombudsmanul Copilului a fost apelat de părinți care au invocat că din cauza restricțiilor de circulație sunt impuși să apeleze telefonic sau prin poșta electronică la instituțiile tutelare, însă, nu pot obține informația și suportul necesar deoarece paginile web oficiale ale instituțiilor nu sunt actualizate, nu este indicat programul de activitate, numerele de telefon active, adresele electronice și/ sau un alt mod de comunicare cu cetățenii.

Astfel, Ombudsmanul Copilului constată încălcarea drepturilor persoanelor la informație și petiționare cât și a altor drepturi conexe. Lipsa sau limitarea accesului la serviciile prestate de autoritățile tutelare locale și teritoriale afectează exercitarea deplină a drepturilor și obligațiilor părintești, ceea ce este inadmisibil, în special, în perioada pandemiei generată de virusul COVID-19.

Maia Bănărescu a recomandat întreprinderea măsurilor operative în vederea repunerii imediate în drepturile încălcate a solicitanților, prin actualizarea sau, după caz, completarea paginilor web ale instituțiilor tutelare cu date care ar facilita accesul la serviciile prestate și ar asigura realizarea drepturilor la informare și petiționare, inclusiv a dreptului la asistență și protecție socială a beneficiarilor minori.

Totodată, Ombudsmanul Copilului a constatat că asigurarea serviciilor sociale a fost afectată de criza COVID-19 ca urmare a măsurilor luate de autorități în vederea limitării transmiterii virusului.

Problemele deja existente în sistem au fost acutizate de noile circumstanțe pandemice, exemplu în acest sens fiind lipsa personalului din instituțiile de stat și din serviciile primare de intervenție, provocate de teama de îmbolnăvire, îndeosebi în satele aflate în carantină, unde asistentul social este domiciliat în altă localitate. În același timp, activitatea autorităților a fost redusă sau chiar suspendată, ceea ce a afectat copiii din familiile vulnerabile.

Ombudsmanul copilului a considerat astfel, că incapacitatea autorităților publice de a organiza activitatea la distanță a autorităților publice de linie a afectat serios accesul beneficiarilor la serviciile sociale.

În alte cazuri, au fost constatate probleme specifice, cum ar fi limitarea mobilității în teritoriu a lucrătorilor din domeniul asistenței sociale (asistenți sociali, asistenți medicali comunitari, lucrători sociali), drept consecință a lipsei materialelor corespunzătoare de protecție. În baza urmărilor circumstanțelor pandemice a putut fi demonstrat faptul că dezvoltarea capacității instituționale a sectorului public de a acorda asistență și protecție și de a dezvolta servicii este anevoioasă.

În acest context, Ombudsmanul Copilului a considerat necesar întreprinderea următoarelor măsuri:

- suplimentarea personalului, profesionalizarea (formarea profesională, angajarea de personal calificat) și dotarea corespunzătoare a acestuia;
- stabilirea unor colaborări funcționale între instituțiile relevante pentru furnizarea serviciilor de asistență socială la nivel central și local (ministere, direcții de asistență socială și protecție a familiei, autorități publice locale, etc).
- dezvoltarea parteneriatului cu organizațiile societății civile și fortificarea acestuia la nivel local pentru un răspuns mai eficient la problemele sociale identificate în condiții de criză.

Ombudsmanul Copilului a accentuat și necesitatea eforturilor și reacțiilor consolidate de asigurare a protecției copiilor în fața riscurilor sporite de violență, exploatare și abuz, măsuri ce trebuie să devină o parte integrantă a răspunsului general la problema COVID-19. Astfel, de o necesitate stringentă au fost considerate acțiunile concrete și eficiente pentru ca planurile de prevenire și răspuns în contextul pandemiei COVID-19 să fie adecvate, specifice necesităților respective vârstei și maturității copilului, acțiuni menite să-l protejeze împotriva violenței, neglijării și a abuzului. Ombudsmanul a reiterat în mod repetat obligația statului în contextul Convenției ONU cu privire la drepturile copilului de asigurare pentru fiecare copil a unui trai decent care să permită dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală și socială.

Contrar acestor prevederi este de menționat situația gravă care s-a atestat în localitățile aflate în carantină, unde părinții menționau că nu știu cum să mai facă față situației de criză și provocărilor (citată: „În carantină murim de foame, nu poți nici să ieși și nici să intri! La magazin e o scumpete!”, „Nu avem medicamente, pâine, nu avem legume și fructe, vrem pâine!”, „Statul nu este pregătit să facă față acestei situații, iar asta provoacă frică”²⁰) iar acest fapt, denotă o derogare de la obligația statului, inadmisibilă în raport cu copiii chiar și în condițiile actuale dificile din țară.

Situații de criză, referitor la care Ombudsmanul Copilului a fost sesizat, s-au atestat și în familiile unde, în urma declarării stării de urgență, părinții au fost nevoiți să stea acasă, fără surse de venit, neavând mijloace financiare pentru procurarea alimentelor și a altor necesități vitale.

În contextul dat, Ombudsmanul Copilului a propus Comisiei pentru Situații Excepționale să discute posibilitatea de redistribuire a mijloacelor financiare bugetare în folosul familiilor care se află în impas financiar și duc lipsă de mijloace financiare pentru întreținerea copiilor²¹ și includerea în bugetul național 2021 a resurselor

²⁰ <https://deschide.md/ro/stiri/special/63293/REPORTAJ-din-carantin%C4%83--B%C4%83lceana-primul-focar-COVID--19-din-R-Moldova.htm>

²¹ <http://ombudsman.md/news/ombudsmanul-copilului-maia-banarescu-solicita-ministrului-sanatatii-muncii-si-protectiei-sociale-intreprinderea-de-masuri-pentru-a-asigura-protectia-copilor-cu-dizabilitati-a-copilor-din-familii/>

financiare pentru susținerea familiilor cu copii, afectate de COVID-19, în special a familiilor monoparentale²². În acest sens, s-a menționat că subiectul trebuie să fie unul prioritar pentru remedierea de urgență a acestei situații, ținând cont de interesul superior al copilului în toate acțiunile întreprinse de către stat. Redistribuirea ar fi putut fi realizată din contul mijloacelor alocate pentru acțiuni care nu pot fi desfășurate în perioada stării de urgență în toate domeniile publice, pentru subvenționarea familiilor care s-au pomenit în situație financiară precară. Totuși, aceste recomandări au fost ignorate.

Ombudsmanul Copilului a accentuat că în situațiile de criză, precum este pandemia provocată de virusul COVID-19, îndeplinirea obligației statului de a asigura respectarea drepturilor tuturor persoanelor, în special a celor care nu-și pot asigura o protecție eficientă de sine stătător, este necesar să rămână pe agenda autorităților publice centrale și locale responsabile.

În acest sens, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului reamintește prevederile Declarației Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei (CM CoE) privind Consolidarea drepturilor copilului - drept cheie pentru viitorul Europei, adoptată în cadrul reuniunii din 11 martie 2020, care reconfirmă angajamentul statului de a proteja drepturile copilului, îndeosebi în perioadele de criză, atunci când există riscul major de a trece cu vederea sau de a compromite drepturile copiilor, în special a copiilor aflați în situații de vulnerabilitate²³.

---

²² <http://ombudsman.md/news/maia-banarescu-lipsa-mijloacelor-financiare-nu-poate-fi-o-scuza-pentru-neonorarea-angajamentelor-ce-tin-de-drepturile-copiilor/>

²³ Declaration by the Committee of Ministers on “strengthening the rights of the child as the key to a “future-proof4 Europe“ (Adopted by the Committee of Ministers on 11 March 2020 at the 1370th meeting of the Ministers' Deputies)

IV. DREPTUL LA OPINIE ȘI LIBERTĂȚI CIVILE

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului s-a implicat activ în procesul de monitorizare a situației privind respectarea drepturilor copilului în perioada stării de urgență, implicând în acest sens copiii/tinerii la expunerea propriei opinii în legătură cu chestiunile ce-i vizează. Contextul pandemic nu a anulat existența dreptului copilului la opinie și libertăți civile, ci mai cu seamă, datorită prezenței mai active în mediul on-line a copiilor, s-a înregistrat o tendință constantă a acestora de a-și expune opinia în mod public și a influența asupra deciziilor ce-i privesc.

În vederea asigurării bunului curs al procesului educațional la distanță/on-line, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a recurs la chestionarea elevilor de două ori, or dreptul copilului de a fi ascultat și luat în serios este identificat drept unul dintre cele patru principii generale ale Convenției privind Drepturile Copilului și diriguitoare în procesul de protecție a drepturilor copilului, iar acesta necesită a fi tratat ca atare în special în situațiile de criză cum este cea cauzată de pandemia generată de virusul COVID-19. La formularul Avocatului Poporului pentru drepturile copilului prin care a fost solicitată opinia liceenilor referitor la susținerea examenelor de BAC – 2020²⁴ au participat 1452 liceeni – număr care confirmă odată în plus manifestarea dorinței copiilor/tinerilor de a-și realiza dreptul la opinie. Chestionarul a inclus cinci întrebări care se referă la eficiența pregătirii on-line către examenul de BAC, includerea sau neincluderea în conținutul examenului a temelor studiate în perioada stării de urgență, solicitarea de a selecta mai multe versiuni de răspuns privitor la modul de apreciere a cunoștințelor la absolvirea instituției de învățământ ciclul liceal, solicitarea opiniei privind modalitatea de admitere în instituțiile de învățământ superior, solicitarea descrierii problemelor cu care s-au confruntat în perioada instruirii on-line.

Realizarea dreptului la opinie a copiilor precum și a libertăților civile a fost nu doar posibilă dar și recunoscută prin vociferarea acesteia autorităților de linie prin intermediul Avocatului Poporului pentru drepturile copilului. Or, realizarea dreptului la opinie a copiilor, mai cu seamă în chestiunile ce-i vizează este privită prin prisma finalității și a obținerii rezultatului scontat. Iar, în acest sens, pe marginea rezultatelor chestionării au fost avansate recomandări Ministrului Educației, Culturii și Cercetării, chestiune abordată în contextul Dreptului la educație al copilului.

---

²⁴ <http://ombudsman.md/news/opinia-ta-conteaza-ombudsmanul-copilului-lanseaza-un-chestionar-pentru-copii/>

Cel de-al doilea chestionar lansat de către Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a fost elaborat în vederea consultării opiniei elevilor în legătură cu procesul educațional la distanță, având perioada de chestionare între 14-23 aprilie. Luând în calcul acțiunile Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova îndreptate în vederea îmbunătățirii procesului de educație on-line, Ombudsmanul Copilului a decis chestionarea în două etape, pentru a permite realizarea dreptului la opinie a copiilor anterior acțiunilor întreprinse de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării precum și ulterior, în vederea reliefării segmentelor care au fost îmbunătățite sau care deopotrivă au regresat.

Drept consecință a exprimării opiniei elevilor²⁵ (312 la număr) a fost determinat nu doar eșantionul și mediul din care participanții provin în vederea stabilirii conformității opiniei copilului cu nevoile lipsă stringente pentru participarea la procesul educațional la distanță/on-line, dar și a fost conturată reușita încadrării în procesul educațional la distanță, instrumentele și platformele utilizate în procesul de pregătire și frecventare a orelor on-line, persoanele care motivează și direcționează spre o atitudine pozitivă față de noua modalitate de desfășurare a orelor, și mai cu seamă atitudinea profesorilor în procesul de predare-învățare la distanță, procesul de notare și neapărat carențele pe care acestea le consideră.

Tot în contextul imposibilității realizării juste a dreptului la educație, doi exponenți ai categoriilor de absolvenți care nu au fost exceptați de la susținerea examenelor naționale de absolvire au participat împreună cu Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, la inițiativa celui din urmă referitoare la organizarea unei conferințe de presă asupra subiectului “Condiții și abordări egale pentru toți absolvenții înscriși pentru susținerea examenului de BAC-2020”²⁶

Totuși, chiar dacă pe perioada pandemiei nu au existat impedimente pentru copii pentru realizarea dreptului la opinie, considerația acestora a fost de o natură neinfluențabilă pentru deciziile inițiale ale autorităților competente, fapt ce atestă tratamentul și atitudinea inconsecventă față de opinia copilului a autorităților de linie și care este totodată de o natură să afecteze pe viitor dorința copiilor/tinerilor de a-și expune opinia chiar și referitor la chestiunile ce-i vizează.

Făcând abstracție de la această constatare, Ombudsmanul Copilului a apreciat totuși mobilizarea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării și Direcției Generale Educație, Tineret și Sport a Consiliului municipal Chișinău în vederea consultării opiniei elevilor privind realizarea

---

²⁵ <http://ombudsman.md/news/rezultatele-chestionarului-lansat-de-ombudsmanul-copilului-in-vederea-consultarii-opinii-elevilor-in-legatura-cu-procesul-educational-la-distanța/>

²⁶ <http://ombudsman.md/news/ombudsmanul-copilului-a-reiterat-in-cadrul-unei-conferinte-de-presa-apelul-catre-autoritati-privind-crearea-unor-conditii-egale-pentru-toti-absolventii-inscrisi-pentru-sustinerea-examenului-de-bac-2020/>

procesului educațional la distanță. În același timp nu poate fi perceput în ce măsură a influențat opinia acestora asupra deciziilor care au fost adoptate în scopul îmbunătățirii procesului educațional on-line.

V. DREPTUL LA EDUCAȚIE

Odată cu declararea stării de urgență, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării din Republica Moldova a dispus sistarea activității tuturor instituțiilor educaționale²⁷, fiind stabilit un regim de carantină. Urmare a acestei acțiuni, pentru elevii din instituțiile școlare, liceale etc., a fost impus un program de studii în regim online, **iar instituțiile preșcolare au fost închise, fără a fi oferit un mecanism necesar asigurării accesului la educație a preșcolarilor.** Impunerea unor astfel de măsuri a generat un șir de probleme cu care s-au confruntat toți factorii umani încadrați în procesul educațional, începând cu copiii, tinerii, părinții și nu în ultimul rând cadrele didactice.

Monitorizarea respectării dreptului la educație al copilului în perioada pandemică generată de virusul COVID-19 a devenit imperioasă în condițiile în care restricțiile impuse au condus la o situație fără precedent, prin care școlarizarea copiilor și a tinerilor a fost perturbată drept consecință a suspendării procesului educațional și a declanșării ulterioare a procesului educațional la distanță/on-line, decizii luate în vederea susținerii eforturilor de înlăturare a riscului de infectare.

Ombudsmanul Copilului a reușit consecvent și în ordinea evoluției situației pandemice la nivel de țară, să asigure nu doar procesul de monitorizare a respectării dreptului la educație a copilului, ci și să transpună în deciziile autorităților de linie opinia copiilor asupra chestiunilor ce-i vizează în procesul educațional.

În baza Hotărârii nr.6 a Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică, la 10 martie 2020 prin Ordinul nr. 292/2020²⁸ Ministerul Educației, Culturii și Cercetării a Republicii Moldova (MECC) a dispus suspendarea procesului educațional din instituțiile publice și private, de educație timpurie, instituțiile de învățământ primar, secundar, profesional tehnic, superior, de învățământ extrașcolar și de

învățământ special pe întreg teritoriul țării în perioada 11-23 martie, perioadă extinsă ulterior până la finele anului școlar, iar pe segmentul educației timpurii pentru o perioadă nederminată în dependență de situația epidemiologică din țară. La 31 martie 2020 prin Ordinul nr. 368/2020 al MECC a fost introdus procesul educațional la distanță/on-line în condiții de carantină pentru instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal.

Astfel, respectarea dreptului la educație a copilului în condiții pandemice urma să se materializeze prin dezvoltarea învățământului la distanță/on-line, considerându-se asigurarea accesibilității necondiționate pentru toți copii, indiferent de statutul social sau economic și facilitarea continuității procesului educațional în condițiile existente.

²⁷ Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.292 din 10.03.2020;

²⁸ https://mecc.gov.md/sites/default/files/scan20200310_0043-1.jpg

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a apreciat decizia de suspendare a procesului educațional în perioada de pandemie și asigurarea dreptului la educație prin dezvoltarea învățământului la distanță. De asemenea, a consemnat că limitarea accesului copiilor în instituțiile de învățământ în scopul protejării vieții și sănătății copiilor în perioada situațiilor de urgență este în corespundere cu standardele internaționale din domeniul protecției drepturilor copiilor și nu reprezintă o acțiune de natură să aducă limitări realizării dreptului la educație.

Totodată, a punctat despre rolul proactiv al cadrelor didactice, cadrelor medicale și părinților în informarea copiilor despre măsurile de prevenire a infectării cu Coronavirus de tip nou și acțiunile ce urmează a fi întreprinse în cazul apariției simptomelor de îmbolnăvire. Or, suspendarea procesului educațional din instituțiile de învățământ nu putea exclude necesitatea continuării educației sanitare a copiilor, mai ales în perioada existenței riscului sporit de infectare cu virusul COVID-19²⁹.

În vederea asigurării egale și non-discriminatorii a realizării dreptului la educație, Ombudsmanul Copilului a pledat pentru asigurarea accesului tuturor copiilor la educație, prin acordarea suportului necesar familiilor și copiilor care nu dispun de tehnologii informaționale (acces la internet, computere, etc.) și aplicarea în continuare a planurilor individualizate pentru copiii cu cerințe educaționale speciale.

Măsuri eficiente au fost solicitate să fie întreprinse și în scopul evitării abandonului școlar³⁰ și minimalizării timpului aflării elevilor în fața dispozitivelor electronice.

Respectarea dreptului la educație a absolvenților ciclului gimnazial - cl.IX și liceal - cl.XII, sesiunea de examinare 2020, a fost un alt subiect important aflat în atenția Ombudsmanului. În context, și-a expus opinia asupra inoportunității desfășurării pretestării candidaților la examenele naționale de absolvire și a recomandat înlocuirea formei de pretestare cu notarea rezultatelor, prin varianta alternativă de autotestare a elevilor în baza modelelor de teste plasate pe site-ul Ministerului de resort.

O provocare aparte a fost susținerea examenelor naționale de absolvire, care urmau să se desfășoare în condițiile unei situații epidemiologice grave, autoritățile de linie fiind puse astfel în fața luării unei decizii asumate în scopul evitării contaminării copiilor prin prezența lor fizică în incinta instituțiilor de educație.

---

²⁹ <http://ombudsman.md/news/ombudsmanul-copilului-sustine-decizia-autoritatilor-de-a-suspenda-procesul-de-Invatamant-in-institutiile-prescolare-gimnaziale-si-liceale-pentru-evitarea-contaminarii-copiiilor-cu-infectia-covid-19/>

³⁰ http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/AAPDC_MECC.pdf

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a venit în acest sens cu inițiativa de anulare a examenelor de absolvire pentru ciclul gimnazial și a propus calcularea notei finale prin generalizarea notelor obținute pe parcursul anului de studii.

În vederea luării unei decizii privind susținerea examenelor naționale de bacalaureat, Ombudsmanul Copilului a decis consultarea opiniei absolvenților claselor a XII, ciclul liceal prin lansarea unui chestionar la care au participat 1452 liceeni. Tinerii și-au manifestat nemulțumirea față de calitatea pregătirii online pentru examenele naționale de absolvire și și-au expus opinia asupra oportunității/inoportunității desfășurării acestora și a modalității de susținere a examenului de BAC-2020 în condiții pandemice³¹.

Drept rezultat al chestionării, 75,6 % din respondenți s-au pronunțat pentru anularea examenului de BAC, motivând prin riscul de îmbolnăvire cu COVID-19. Subsecvent, Ombudsmanul Copilului a înaintat Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică un demers³², prin care a îndemnat autoritățile să țină cont de opinia absolvenților și respectarea principiului implicării active a copiilor în procesul decizional în domeniile ce-i vizează, posibilitatea de a juca un rol activ atât în procesele de reconstrucție post-urgență, cât și în cele care le vizează nemijlocit viitorul. De asemenea, a fost prezentată informația privind deciziile luate de alte state în interesul protejării deopotrivă a dreptului la sănătate și la educație, în limitele permise de circumstanțele pandemice.

Pe cale de consecință, cu luarea în calcul a opiniei liceenilor, a fost elaborat de către Guvern, Proiectul de Lege privind anularea examenelor naționale de absolvire a programelor de studii în învățământul general, sesiunea de examinare 2020³³, argumentată de necesitatea asigurării primordiale a securității și sănătății copiilor.

În același timp, proiectul de lege excepta unele categorii de candidați la examenele de bacalaureat (5082 la număr) și acest fapt a fost considerat a fi o abordare discriminatorie de către Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, care și-a expus opinia³⁴ în acest sens, adresată

Comisiei parlamentare cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media, dar care nu a fost luată în calcul.

---

³¹<http://ombudsman.md/news/rezultatele-chestionarului-lansat-de-ombudsmanul-copilului-80-la-suta-dintre-respondenti-considera-ineficienta-pregatirea-online-pentru-examenul-de-bacalaureat-al-absolventilor-claselor-a-xii-a/>

³²<http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/12-4-24-din-17.04.2020.pdf>

³³https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121624&lang=ro

³⁴<http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/06/04-3-8-din-19.05.2020-Opinie-la-proiectul-de-lege-privind-anularea-examenelor-na%C8%9Bionale-de-absolvire-a-programelor-de-studii-CCECTSM.pdf>

Urmare a acțiunilor consecvente și perseverente exprimate prin adresări repetate către Parlamentul Republicii Moldova, prin care Ombudsmanul dezaprobă menținerea în Legea adoptată a tratamentului diferențiat și discriminatoriu în raport cu unele categorii de absolvenți ³⁵ și pledează pentru necesitatea operării de urgență a modificărilor în Legea antepusă³⁶. Acest fapt este reconfirmat prin expunerea în cadrul unei conferințe de presă³⁷ a opiniei comune a Ombudsmanului și a tinerilor, reprezentanți ai categoriilor exceptate de legea menționată, care a condus spre operarea modificărilor în Legea nr. 71/2020. Astfel, anularea examenelor de bacalaureat a fost valabilă pentru toate persoanele care s-au înscris pentru susținerea examenelor de bacalaureat în sesiunea de examinare 2020 și întruneau condițiile de susținere necesare.

Parcursul evenimentelor, influențat de implicațiile Avocatului Poporului pentru drepturile copilului a constituit înregistrarea unui succes derivat din necesitatea realizării dreptului la educație de către absolvenții instituțiilor de învățământ în condiții nediscriminatorii și echitabil accesibile.

În egală măsură, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a fost preocupat și de gradul de respectare a dreptului la educație a copiilor aflați în detenție, în condițiile sistemului educațional la distanță, conștientizând capacitățile minime ale instituțiilor de detenție de a organiza procesul educativ la distanță și îndemnând administrația la întreprinderea de măsuri pozitive pentru asigurarea acestuia. Astfel, pentru a facilita și îmbunătăți procesul educațional la distanță, Ombudsmanul Copilului a recomandat intensificarea colaborării cu reprezentanții instituțiilor de învățământ, atribuite cu împuterniciri de a asista procesul educațional în instituția de detenție unde se află copii.

Accesul copiilor la educația preșcolară a fost și rămâne în atenția Ombudsmanului Copilului, având în vedere închiderea instituțiilor de educație antepreșcolară și preșcolară pe toată perioada epidemiologică nefavorabilă din țară³⁸. Aflarea copiilor la domiciliu în supravegherea părinților/reprezentanților legali a creat obstacole adulților în exercitarea dreptului lor la muncă, întrucât au fost nevoiți să stea acasă cu copii. În unele cazuri părinții au riscat cu sănătatea și viața copiilor, aceștia fiind nevoiți să meargă la serviciu pentru a asigura un nivel minim de bunăstare familiei, iar pe cale de consecință copiii rămânând fără supraveghere.

În tratarea acestui subiect Ombudsmanul a indicat prioritatea dreptului la viață și sănătate a copilului, care trebuie să fie în atenția și supravegherea permanentă a adulților.

---

³⁵ <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/06/12-5-10-din-05.06.2020-Parlamentu-R.Moldova.pdf>

³⁶ <https://mail.ombudsman.md/service/home/~/?auth=co&loc=ro&id=26857&part=2>

³⁷ <http://ombudsman.md/news/ombudsmanul-copilului-a-reiterat-in-cadrul-unei-conferinte-de-presa-apelul-catre-autoritati-privind-crearea-unor-conditii-egale-pentru-toti-absolventii-inscrisi-pentru-sustinerea-examenului-de-bac-202/>

³⁸ Autoritățile responsabile nu pot și nu trebuie să condamne la sărăcie și insecuritate socială copiii și familiile tinere

Totodată, a atras atenția autorităților de linie și Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică asupra identificării mijloacelor financiare pentru a veni cu suport material în susținerea familiilor unde cresc copii de vârstă preșcolară.

Autoritățile responsabile nu pot și nu trebuie să condamne la sărăcie și insecuritate socială copiii și familiile tinere. Concomitent, Avocatul Poporului a precizat că decizia privind redeschiderea instituțiilor de educație antepreșcolară și școlară trebuia să fie la fel o decizie asumată, cu asigurarea respectării tuturor regulilor sanitaro-epidemiologice în scopul evitării îmbolnăvirii copiilor cu COVID-19.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului s-a aflat într-un dialog permanent cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării privind reînceperea procesului educațional de la 1 septembrie 2020. Astfel, a atras atenția asupra pregătirii instituțiilor de educație pentru asigurarea condițiilor necesare respectării cerințelor sanitaro-epidemiologice, ce presupune accesul copiilor la baie, veceu, apa caldă, săpun, dezinfectate, care lipsesc cu certitudine în multe instituții.

De asemenea, discuțiile au fost axate pe calitatea procesului educațional, inclusiv cel la distanță, asigurarea accesului tuturor copiilor la tehnologii informaționale și internet, dezvoltarea abilităților de utilizare a acestora la copii și cadre didactice, cât și a platformelor educaționale. Necesitatea acordării atenției sporite copiilor cu CES și atragerea în procesul educațional a tuturor copiilor de vârstă școlară, intensificarea activității psiho-pedagogilor și psihologilor în oferirea de susținere psihologică necesară copiilor la fel au fost considerate prioritare de către Ombudsmanul Copilului.

Conform opiniei elevilor experimentate, într-un alt sondaj organizat de către Ombudsmanul Copilului asupra procesului educațional la distanță/on-line³⁹, învățământul la distanță trebuie să fie prietenos, accesibil, durata orelor și volumul temelor pentru acasă necesită optimizate și timpul petrecut în fața calculatoarelor trebuie să fie cât mai scurt.

Din perspectiva copiilor marginalizați și expuși riscului, care provin din familii dezavantajate financiar, Ombudsmanul Copilului a făcut trimitere la raportul tematic realizat de organizația neguvernamentală internațională „Salvați copiii” care menționează că”este imperios, ca autoritățile să fie ghidate de următoarele principii în ceea ce privește încurajarea copiilor de a copiii și a tinerilor; incluziune, egalitate de gender continua să fie parte a procesului educațional: abordarea integrată; participarea

și accesibilitate; o comunitate școlară integră; utilizarea la maxim a structurilor existente (consilii ale elevilor, adunări ale părinților în condiții de

---

³⁹ <http://ombudsman.md/news/rezultatele-chestionarului-lansat-de-ombudsmanul-copilului-in-vederea-consultarii-opinieii-elevilor-in-legatura-cu-procesul-educational-la-distanta/>

siguranță); stabilirea unei temelii rezistente. În acest context, școlile trebuie să ofere copiilor nu numai un spațiu pentru învățare, ci și un loc sigur unde pot primi mese calde, acces la asistență medicală, inclusiv servicii de sănătate mintală, or lipsa acestora condiționează apariția fenomenului abandonului școlar”.

În contextul expus, urmare a procesului de monitorizare a respectării drepturilor copilului în perioada în care, procesul educațional a avut de suferit datorită pandemiei generată de virusul COVID-19, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a generalizat și conchis asupra următoarelor carențe în realizarea dreptului la educație al copiilor:

- insuficiența asigurării cu echipament electronic necesar atât a cadrelor didactice, cât și a elevilor;
- lipsa unei monitorizări efective a procedurii de organizare și desfășurare a procesului educațional pentru copiii care nu dispun de sursele menționate;
- lipsa abilităților la cadrele didactice în utilizarea tehnologiilor informaționale/comunicare;
- lipsa abilităților la elevi de a utiliza tehnologiile informaționale/comunicare în scopul învățării la distanță;
- lipsa de acces la internet a gospodăriilor, în special cele socialmente-vulnerabile și din zona rurală;
- atragerea facultativă a părinților/reprezentanților legali în procesul educațional pentru acordarea suportului necesar copiilor pentru însușirea materialului, care nu dețin cunoștințele și abilitățile necesare;
- absența unei proceduri clare privind evidența elevilor care nu sunt implicați în procesul educațional la distanță, cu indicarea cauzelor absenței și a modalității de recuperare a orelor absente;
- abordări impersistente în privința prevenirii absenteismului și abandonului școlar;
- atenție insuficientă copiilor cu Cerințe Educaționale Speciale care au nevoie de program individualizat și asistență permanentă din partea cadrului didactic de sprijin;
- implicarea redusă a psiho-pedagogilor și psihologilor pentru depășirea stării depresive la copii;
- tratare insuficientă privind identificarea modalităților de instruire a copiilor deținuți în instituțiile de detenție sau izolatoare de urmărire penală;

- neasigurarea realizării dreptului copiilor de a participa la consultările pe marginea problemelor care îi afectează, fără a fi necesară prezența fizică (principiu prevăzut de art. 12 al Convenției ONU cu privire la drepturile copilului și fapt accentuat în Declarația Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei (CM CoE) privind Consolidarea drepturilor copilului drept cheie pentru viitorul Europei, adoptată în cadrul reuniunii din 11 martie 2020 și art. 12 din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului).

VI. COPIII AFLAȚI/ ÎN SITUAȚIE DE STRADĂ

Odată cu instituirea stării de urgență de către Parlamentul Republicii Moldova, Guvernul a intervenit cu mai multe măsuri de protecție care au avut menirea de a stopa sau diminua răspândirea virusului COVID-19. Astfel, spălătul mâinilor, dezinfectarea suprafețelor și obiectelor, distanțarea socială, purtarea măștilor și mănușilor de protecție s-au adeverit a fi unele din cele mai eficiente măsuri pentru a controla și pentru a stopa răspândirea bolii.

Totuși, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a observat că aceste măsuri, deși sunt eficiente și binevenite pentru protecția sănătății persoanelor, însă, nu își ating scopul scontat în cazul copiilor care duc un mod de viață stradal or, pentru implementarea acestor măsuri este nevoie cel puțin de apă și săpun, care în condiții de stradă lipsesc, nemaivorbind de dezinfectanți, măști sau mănuși. Totodată, Ombudsmanul Copilului a susținut că este imperativ ca copiii din stradă să le fie explicat clar și pe înțelesul lor necesitatea urmării acestor măsuri de protecție.

Mai mult, Ombudsmanul Copilului a notat că, în pofida faptului că de la începutul pandemiei au fost elaborate și transmise mai multe sesizări către organele publice locale și centrale⁴⁰, acestea nu și-au atins scopul scontat. Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a mai atras atenția autorităților, prin transmiterea recomandărilor și în cadrul numeroaselor întâlniri on-line cu reprezentanții instituțiilor abilitate dar care spre regret nu au fost luate în considerare. Astfel, Ombudsmanul Copilului a punctat că măsurile de izolare sunt necesare iar, în situația respectivă limitarea anumitor drepturi (economico-sociale), este posibilă și poate fi considerată conformă cu standardele internaționale din domeniul protecției drepturilor copilului.

Totodată, s-a impus necesitatea de a reaminti autorităților naționale că limitările respective **nu pot avea un caracter discriminatoriu și trebuie să fie necesare**⁴¹.

Odată cu începutul perioadei mai calde, numărul copiilor din stradă doar pentru lunile martie – iunie a ajuns la 38⁴² de copii. În aceste condiții autoritățile, la moment, nu dispuneau de suficiente centre sau servicii în care acești copii să fie plasați, cu respectarea normelor de distanțare și protecție, pentru evitarea contaminării copiilor. În aceste circumstanțe, Ombudsmanul nu susținea raziile de ridicare a copiilor și plasare forțată a lor, acțiune care nu conducea decât la schimbarea locului de abitație, iar stabilirea contactelor devenind mai apoi și mai anevoioasă.

⁴⁰ http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/APDC_MMSPS.pdf

⁴¹ <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIndex.aspx>

⁴² <http://dmpdc.md/comunicat-de-presa-vizand-evaluarea-copiilor-aflati-in-situatii-de-strada-probleme-si-solutii/>

La fel, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a susținut că acțiunile respective nu se încadrează în normele generale de protecție a drepturilor copilului or, „colectarea în masă” a copiilor și plasarea centrată a lor în centre de plasament poate fi mai periculoasă decât însăși modul stradal de viață pe care îl duc la moment copiii.

Un alt aspect la care a atras atenția Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a fost **proporționalitatea măsurilor luate** în raport cu situația existentă la moment a copiilor în situație de stradă. Or, cea mai puțin restrictivă alternativă trebuie să fie adoptată acolo unde sunt disponibile mai multe tipuri de limitări.

Totuși, în contextul pandemiei, este dificil a afirma care sunt cele mai puțin restrictive măsuri necesare, întrucât autoritățile publice cu sisteme de sănătate mai slabe ar putea avea nevoie să ia măsuri de extindere pentru a limita cât mai mult posibil sarcina sistemului de sănătate per general. Totodată, sub aspectul proporționalității măsurilor adoptate de autoritățile de resort, este necesar de a se efectua o analiză multiaspectuală în raport cu limitarea drepturilor și libertăților copiilor care duc un mod de viață stradal.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a considerat că autoritățile naționale **nu au reușit să asigure o protecție eficientă reieșind din interesului superior al copilului în situație de stradă pe timp de pandemie.**

În mod special, în situația pandemiei, interesul superior al copilului în situație de stradă urma a fi tratat diferențiat de interesul majorității populației. În această ordine de idei, autoritățile urmau să identifice necesitățile specifice ale acestor copii și să adapteze măsurile/acțiunile întreprinse la aceste necesități, facilitând reintegrarea în habitatul casnic în care se aflau sau un alt habitat pe care îl poate accepta copilul.

Astfel, în opinia Avocatului Poporului pentru drepturile copilului, demolarea adăposturilor temporare de către autoritățile publice locale au dus la înrăutățirea considerabilă a situației copiilor din stradă, făcând totodată problematice stabilirea contactelor ulterioare cu copiii și monitorizarea lor mai departe.

Ombudsmanul Copilului susține că în perioada pandemiei era imperativ de a lăsa intact habitatul obișnuit al copiilor pentru a cunoaște cel puțin locul unde își petrec aceștia timpul și pentru a-i asigura măcar cu minimul necesar pentru asigurarea protecției împotriva virusului (măști, mănuși, dezinfectanți).

Un alt aspect îl reprezintă dreptul la **viață și dezvoltare**, în raport cu care, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a evidențiat că statul nu a reușit să asigure realizarea pe deplin a acestor drepturi în mediul familial, iar la capitolul copiilor străzii rezultatele înregistrate s-au dovedit a fi net sub nivelul așteptărilor.

Din monitorizările efectuate s-au observat copii care pe timpul pandemiei au fost implicați în activități de cerșetorie, comerț ilegal, comiterea infracțiunilor sau copii care au fost supuși abuzului și violenței, fapt ce a constituit un risc eminent pentru viața și dezvoltarea acestor copii. Situația respectivă s-a agravat și mai mult la începutul declarării stării de urgență, atunci când autoritățile publice fie nu activau deloc, fie aveau un regim de activitate special, copiii rămânând astfel pe o perioadă de practic 2 luni fără supravegherea și protecția corespunzătoare. În situația epidemiologică nefavorabilă, Ombudsmanul Copilului a atras o atenție deosebită asupra necesității respectării **dreptului la sănătate** a copiilor străzii și a susținut necesitatea continuării educației și serviciilor pentru sănătate, inclusiv în ceea ce privește măsurile de prevenire a bolilor contagioase, care trebuie să fie adaptate nevoilor specifice ale acestui grup de copii. Acestea ar trebui să fie prietenoase și de susținere, cuprinzătoare, accesibile, gratuite, confidentiale, fără judecată, nediscriminatorii, cu respectarea deciziei autonome a copiilor și fără a impune existența consimțământului părinților. Serviciile de sănătate ar trebui să fie în primul rând accesibile, indiferent de locația fizică sau de statutul social.

În susținerea celor expuse *supra* este relevant cazul copiilor testați la virusul COVID-19 la insistența unui activist civic, care își desfășoară activitatea în acest domeniu⁴³ și care prin acțiunile proprii a reușit să testeze o parte din copiii aflați în situație de stradă.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a considerat că în acest mod s-a demonstrat incapacitatea autorităților tutelare să gestioneze situația în perioada de criză pandemică și s-a ajuns la situația în care un activist civic a urcat 11 copii într-un autoturism, însoțindu-i astfel spre Centrul de Triere COVID - fapt ce reprezintă un potențial pericol pentru sănătatea lor. În același context, este îngrijorător faptul că o persoană privată are un contact mai apropiat cu copiii străzii decât personalul autorității tutelare. În această ordine de idei, Ombudsmanul Copilului a îndemnat autoritățile publice să fortifice colaborarea cu organizațiile non-guvernamentale și să monitorizeze cu mai multă strictețe acțiunile și intențiile persoanelor care intră în contact cu copiii străzii.

Dreptul la educație este un alt drept care nu este implementat de autorități în raport cu copiii străzii nici sub aspect general, dar cu atât mai mult în cazul pandemiei, atunci când educația copiilor care duc un mod de viață stradal a fost abandonată practic total.

Mai mult ca atât, carantina și învățământul la distanță, sărăcia și lipsa de echipament de învățare la distanță au eliminat pe unii copii din sistemul de educație, în special pe acei care erau în zona de risc de a părăsi domiciliul.

---

⁴³ <https://tv8.md/2020/05/20/video-au-fost-testati-negativ-cu-covid- apoi-au-ajuns-din-nou-in-strada-este-experienta-crunta-traita-de-zece-copii-ai-strazii/>

Abandonul școlar și al domiciliului în condițiile indicate au facilitat începerea unui mod de viață stradal, astfel mărindu-se numărul de copii comparativ cu anii precedenți în perioada estivală.

Un alt aspect analizat de Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a fost asigurarea **dreptului la opinie și participare a copiilor străzii pe timp de situație de urgență**. Din observațiile efectuate, Ombudsmanul a constatat că nu au fost întreprinse nici un fel de măsuri de implicare a copiilor în lunea deciziilor care îi privesc, sau mai cu seamă de consultare a opiniei copilului cu privire la măsurile de protecție împotriva răspândirii virusului. Mai mult ca atât, copiii nu au fost măcar instruiți/informați corespunzător referitor la modul de folosire a echipamentelor de protecție și acțiunile necesare a fi întreprinse în caz de suspecție de infectare.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului atrage atenția că în conformitate cu standardele prestabilite de Comitetul ONU privind drepturile copilului, opinia copilului nu poate fi neglijată în nici un fel de circumstanțe iar în situațiile de criză consultările respective ar trebui fortificate.

În opinia Avocatului Poporului pentru drepturile copilului, respectarea drepturilor copiilor în situație de stradă este veriga slabă a sistemului național de protecție a copiilor, iar situația pandemică actuală a sporit vulnerabilitatea copiilor care duc un mod de viață stradal și a adus cu sine serioase provocări sistemice.

Subsecvent, Ombudsmanul a considerat imperios necesară consolidarea eforturilor autorităților statului și a făcut apel către:

- Parlament, solicitând organizarea dezbaterilor parlamentare cu participarea deputaților și a factorilor de decizie din cadrul autorităților publice centrale și locale responsabile de elaborarea, adoptarea și implementarea politicilor statului în domeniul menționat, ținând cont de interesul superior al copilului. La fel, instituirea controlului parlamentar asupra activității executivului pe segmentul dat, dar și perfecționarea cadrului legal.
- Consiliul Național al Protecției Drepturilor Copilului, solicitând convocarea unei ședințe extraordinare pentru discutarea acestui subiect cu autoritățile publice centrale și locale, privind măsurile realizate și cele care urmează a fi întreprinse pentru îmbunătățirea asigurării respectării drepturilor copiilor în situație de stradă.

În concluzia celor menționate Ombudsmanul Copilului a prezentat următoarele **RECOMANDĂRI**:

- Elaborarea de urgență, a unui protocol/regulament de intervenție de lucru cu copiii în situație de stradă referitor la testarea/plasarea/tratarea copiilor care pot fi potențiale victime ale COVID-19;
- Intensificarea activității mecanismului intersectorial de cooperare între instituțiile de linie pe segmentul copiilor străzii în cazul epidemiilor/pandemiilor/situațiilor de urgență;
- Adoptarea de către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale de comun cu Primăria mun. Chișinău, a unui plan de testare periodică și monitorizare a copiilor străzii în raport cu virusul COVID-19;
- Fortificarea eforturilor autoritățile publice locale în scopul urgentării creării Serviciului de Asistență Stradală care ar putea oferi asistență multiaspectuală (sănătate, asistență socială, asistență psihologică, educație, etc.) în regim de 24/24;
- Alocarea de fonduri necesare de către autoritățile publice locale în scopul sustenabilității serviciului creat și extinderea lui pe scară națională.
- Elaborarea cadrului legal privind statutul și standardele minime de calitate a serviciilor sociale de tip adăpost/găzduire adaptate la necesitățile copilului în situație de stradă și a serviciilor de reabilitare/tratare a dependenței față de substanțe narcotice, alcool și alte substanțe cu impact nociv asupra sănătății, vieții și dezvoltării copilului.

VII. SITUAȚIA COPILOR ÎN DETENȚIE

În contextul situației excepționale generată de virusul pandemic COVID-19, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a monitorizat respectarea drepturilor copilului care se află în instituțiile de detenție în contextul ispășirii pedepsei penale sau în calitate de măsură preventivă (arestul preventiv).

În această perioadă, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a avut o colaborare strânsă cu Administrația Națională a Penitenciarelor (ANP), înaintând recomandări cu privire la diminuarea impactului negativ asupra copiilor în urma restricțiilor impuse de administrațiile penitenciarelor în parte. Este de menționat că Ombudsmanul Copilului apreciază acțiunile întreprinse de sistemul administrației penitenciare care a depus eforturi pentru a întreprinde toate măsurile necesare pentru a preveni și diminua situațiile de risc asociate virusului pandemic COVID-19, astfel încât sănătatea, integritatea corporală și viața persoanelor private de libertate și a funcționarilor din penitenciare să constituie priorități esențiale.

Totuși, Ombudsmanul Copilului a atras atenția asupra faptului că acțiunile întreprinse trebuiau să evite la maxim posibil ingerința efectelor lor, în aplicarea altor drepturi garantate de Convenție, statul având obligația de a asigura aplicarea principiului concursului ideal de drepturi, adică aplicarea simultană a tuturor drepturilor garantate de un tratat internațional indiferent de locul aflării copilului.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a notat de asemenea Administrației Naționale a Penitenciarelor și a instituțiilor subsecvente asupra faptului că deși în situația actuală este evident că toate acțiunile întreprinse sunt axate pe necesitatea diminuării/stopării situației epidemiologice, este imperativ ca autoritățile responsabile să prevadă cerințe specifice de respectare a drepturilor femeilor deținute, în special, a celor care sunt însărcinate sau se află împreună cu copiii lor, până la vârsta de 3 ani, în detenție, precum și a deținuților minori în special a celor cu dizabilități. În această ordine de idei, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, a venit cu un set de recomandări pentru a fi întreprinse de către ANP.

Astfel, Ombudsmanul Copilului a evidențiat că deși **restricțiile privind vizitele rudelor deținuților minori și a deținuților cu copiii cu vârsta de la 0-3 ani în instituțiile penitenciare**⁴⁴

---

⁴⁴ <https://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/r%C4%83spuns-la-nr.-12-8-23-din-08.04.2020.pdf>

au fost necesare pentru a preveni focarele de COVID-19 totuși, aceste restricții trebuiau introduse într-un mod transparent și comunicate în mod clar celor afectați. Sistarea bruscă a contactului cu lumea exterioară risca să agraveze ceea ce putea fi numit situații tensionate, stresante, dificile și potențial periculoase.

Totodată, limitarea contactului cu rudele, deși era un element necesar în situația dată, a reprezentat cu siguranță un stres emoțional enorm pentru copii și a perturbat starea de bine și sănătatea deținuților minori și a copiilor cu vârsta 0-3 ani care se află cu mamele lor în penitenciare.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a recomandat în calitate de măsură de recompensă, mărirea numărului de apeluri telefonice asigurate din contul ANP și asigurarea în măsura posibilităților, a convorbirilor prin intermediul rețelelor Viber, Skype sau Messenger a deținuților minori cu rudele lor din exterior. Ombudsmanul a evidențiat faptul că deși acțiunile date nu sunt prevăzute în normele legislative naționale, totuși vin în concordanță cu recomandările Organizației Națiunilor Unite privind respectarea drepturilor persoanelor în detenție în perioada pandemiei generată de virusul COVID-19⁴⁵.

De asemenea, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a reamintit Administrației Naționale a Penitenciarelor normele stipulate în Convenția ONU cu privire la drepturile copilului (în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993), Ansamblul Regulilor Minime cu privire la administrarea justiției pentru minori din 18 decembrie 2002 și Ansamblul de principii pentru protejarea tuturor persoanelor supuse unei forme oarecare de detenție sau încarcerare, care stabilesc imperativ respectarea drepturilor copiilor deținuți **indiferent de situațiile excepționale care pot apărea**. Un alt aspect problematic asupra respectării drepturilor copiilor, în situația respectivă l-a reprezentat **încadrarea copiilor deținuți în sistemul educațional la distanță**⁴⁶, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 351 din 19 martie 2020 cu privire la continuarea la distanță a procesului educațional. Ombudsmanul Copilului conștientiza capacitățile

minime ale instituției ANP de a organiza procesul educativ la distanță și totuși, a îndemnat administrația de a întreprinde măsuri pozitive pentru asigurarea dreptului la educație a copiilor aflați în detenție. Astfel, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a recomandat instituirea unui grup online, pe una din aplicațiile de comunicare existente (Viber, Skype, WhatsApp), între administrația penitenciarelor în care se află copii și profesorii care petrec cursurile academice în instituțiile de detenție.

---

⁴⁵ <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/COVID-19.aspx>

⁴⁶ <https://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/P.-10-File.pdf>

Astfel, aceștia ar fi putut transmite ulterior către copii temele noi, care urmau a fi predate și exercițiile pentru lucrul individual, iar angajații penitenciarelor urmau să fotografieze exercițiile rezolvate și să le transmită profesorilor prin intermediul canalului de comunicare deja prestabilit, pentru a fi verificate.

Ombudsmanul Copilului a notat că pentru a facilita și îmbunătăți procesul educațional la distanță, în situația creată era esențial de intensificat/fortificat colaborarea cu reprezentanții instituțiilor de învățământ, atribuite cu împuterniciri de a asista procesul educațional în instituția de detenție unde se află copiii.

Un alt aspect important asupra căruia a atras atenția Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, **este diminuarea și neadmiterea acțiunilor de violență**⁴⁷ în rândul copiilor sau îndreptate împotriva copiilor.

Perioadele de criză sau perioadele în care copii nu pot fi încadrați în activități socio-educative reprezintă un factor pozitiv pentru creșterea numărului de altercații între copii, sau ridicarea nivelului de agresiune la unii din ei. În scopul diminuării situațiilor prezentate s-a solicitat intensificarea activităților de asistență psihologică prin oferirea permanentă a consilierilor psihologice cu respectarea măsurilor de protecție în situație epidemiologică.

Ombudsmanul Copilului a mai atras atenția **asupra respectării drepturilor copiilor cu vârsta 0-3 ani** care se află în penitenciare împreună cu mamele lor. Situația epidemiologică putea afecta starea lor de sănătate și putea conduce la urmări grave care ar putea reprezenta încălcări ale art. 6 și 24 din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului. În circumstanțele prezentate, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a îndemnat responsabilii din cadrul Penitenciarului 7-Rusca și 16-Pruncul, în care se află această categorie de copii să fortifice măsurile de securitate și prevenire a îmbolnăvirii copiilor pe timp de pandemie. De asemenea, în contextul situației pandemice și prin derogare de la art. 256 din Codul de Executare al Republicii Moldova, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a **recomandat continuarea plasamentului copiilor care au împlinit vârsta de 3 ani până la finisarea stării excepționale**⁴⁸.

Avocatul Poporului a mai abordat problema **eliberării copiilor deținuți care, au săvârșit infracțiuni ușoare sau mai puțin grave**⁴⁹, în scopul de a diminua numărul persoanelor deținute în instituțiile de detenție, însă de recomandările respective autoritățile competente nu au ținut cont.

---

⁴⁷ https://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/2020_04_10_12_40_46.pdf

⁴⁸ <https://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/Raspuns-Rusca-2.pdf>

⁴⁹ <https://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/03/12-8-28-din-21.04.2020-ANP.pdf>

În concluzie, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului considerând că Administrația Națională a Penitenciarelor a reușit parțial să respecte drepturile copiilor în perioadă de criză, a înaintat următoarele **RECOMANDĂRI** în scopul redresării situației create:

- Fortificarea bazei tehnice cu calculatoare și conexiune la internet, în scopul asigurării depline a învățământului la distanță în situații similare;
- Identificarea oportunităților și mărirea numărului de convorbiri a copiilor deținuți cu persoanele/rudele din afara instituției, în asemenea situații;
- Excluderea taxei de 15 lei percepute în momentul recepționării coletelor prin intermediul serviciilor „Poșta Moldovei”;
- Dezvoltarea și diversificarea activităților psihologice pentru copiii deținuți.